

A Budapesti Gazdasági Főiskolán folyó közgazdász-tanár képzés múltja és jelene

© **Farkas Julianna**

Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest
hillerne.farkasjulianna@kvifk.bgf.hu

A Budapesti Gazdasági Főiskola 2000-ben jött létre, a Pénzügyi és Számviteli, A Külkereskedelmi és az Idegenforgalmi Főiskola integrációjával, melyek jelenleg a Főiskola három Karát alkotják (ehhez csatlakozott még később önálló Karként Zalaegerszeg).

A szakmai képzés elemzése kapcsán alapvető megállapítás, hogy a szakmai pedagógusok képzését nagymértékben meghatározzák a gazdasági-társadalmi helyzet változásai, éppen ezért kiemelten fontos a piaci elvárásokhoz való folyamatos alkalmazkodás. A szakmai képzés alrendszerét nemcsak a közoktatás, a szakképzés és a felsőoktatás szabályozza, hanem a nemzetközi tendenciák is. E területen még lényegesebb annak pontos átlátása, felmérése, hogy milyen szakmacsoportok képzésére lesz még szükség a következő periódusban.

A Budapesti Gazdasági Főiskola elődje, a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola közel 40 éves közgazdász tanárképzési tapasztalattal rendelkezik, amely tapasztalatokat mindenképpen hasznosítanunk kell a jövő számára, ezért érdemes áttekinteni röviden az elmúlt 40 év történéseit.

1969-ben jött létre a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola, a volt Kereskedelmi Akadémia épületében, a Felsőfokú Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakiskola utódjaként.

1985-ben megalakult az Idegenforgalmi Intézet, de csak jóval később, 1992-ben rendelte el a kormányhatározat a Főiskola három alapszakára utaló névváltoztatást, így ettől kezdve Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola lett.

1975-1976-ban indult el a pedagógiai képzés a kereskedelmi és vendéglátó szakos szakoktatók képzésével.

Ezek után, annak hatására, hogy a középfokú kereskedelmi és vendéglátóipari szakképzésben egyre súlyosabb szaktanárhiány mutatkozott, a főiskolán megfogalmazódott, hogy szükség lenne gazdasági tanárok képzésére, így – egyszerre két formában – indult el a képzés: a kereskedelmi és vendéglátóipari alapszak legjobbjai számára a 3. félévtől nappali képzésben második szakon, illetve az üzemgazdász végzettséggel már rendelkezők számára a kiegészítő gazdasági szaktanári szakon.

Az 1976-ban megalakult Pedagógiai Tanszék később Pedagógiai Intézetté bővült (hozzá került a Testnevelési Tanszékkel is), amely ma Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet néven működik (annak ellenére, hogy immár két éve nem tudtuk indítani az üzleti szakoktató szakot jelentkezők hiányában).

Az 1980-as években a szakoktatók képzési rendje is megváltozott és 3 éves főiskolai végzettséggel együtt járó szak vált belőle, és ezzel egyidejűleg kiépítettük a gyakorló iskoláink rendszerét és a vezető tanáraink hálózatát.

A pedagógusképzésben, azaz a nappali tanárképzésben szakítottunk a hagyományos szemeszteri rendszerrel, és a tanévet négy blokkra osztottuk, amelyek a következőképpen alakultak:

1. módszertani gyakorlatok, szituációs elemzések, esetjátékok keretében készítettük fel a hallgatókat szakképzési illetve az osztályfőnöki órák bevezetésével összefüggő feladatokra
2. ezek után következett a szakmódszertani blokk
3. majd a nevelés- módszertani blokk
4. végül a 6 hetes tanítás – nevelési gyakorlat, a vizsgatanítás, a téli szünet után a második 6 hetes gyakorlat, vizsgatanítások

A Pedagógiai Tanszék lett a felelőse az első éves hallgatók számára szervezett koncentrált kommunikációs és tanulás - módszertani foglalkozásoknak. Létrehoztuk az új típusú akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú kereskedelmi, vendéglátó és idegenforgalmi szakmenedzser képzést is. Érdemes átgondolni, hogy ebből a képzési formából, vagyis a régi típusú, osztatlan tanárképzésből mit lehet áttemelni és hasznosítani akár az új típusú osztott akár az új osztatlan (még el nem indult) tanárképzésben, azaz melyek voltak az e képzéssel járó előnyök?

1. A régi típusú közgazdász tanár képzésben a közgazdászképzés és a pedagógiai képzés egymással párhuzamosan folyt. Az első év végén a Pedagógiai Tanszék végzett egy felvételi, alkalmassági beszélgetést az érdeklődő hallgatókkal, ezért a hallgatók egy évvel később kezdték el a pedagógiai – pszichológiai tanulmányokat, a képzési idejük így egy évvel meghosszabbodott.
2. Önismereti tréning (ez jelenleg a 10 kredites MA előkészítő kritériumi tantárgyi blokkban is benne van, pedagógiai proszeminárium néven), az önismeret elmélyítését célozta meg, és lehetőséget nyújtott arra, hogy a hallgatók eldönthessék, hogy tényleg tanárok akarnak-e lenni vagy sem.
3. Szociológiai- közművelődési gyakorlat, (kezdetben mindjárt a képzés kezdetén, majd egy féléves ismeretség után iktattuk be) melynek fontos szerepe volt a közösségi szellem kialakításában, hiszen egyhetes terepmunkát jelentett, általában az ország valamelyik kistélepülésén, melynek keretében a helyi viszonyokat, az oktatási, önkormányzati, és a civil szféra működését figyelhették meg a hallgatók Tapasztalataikról TDK dolgozatban számoltak be.
4. Szakszeminárium: tulajdonképpen a portfólió elődjének tekinthető, hiszen követelményrendszere nagyon hasonlított a Mester-szintű tanárképzésben megjelenő portfólióéhoz. Ez esetben is egy, bármilyen típusú választott illetve egy alternatív koncepciójú iskola tanárképzésének összehasonlításáról volt szó, melynek teljes dokumentációját kellett áttekinteni, elemezni, valamint interjúkat készíteni a vezetőséggel, tanárokkal, diákokkal egyaránt.

A legnagyobb előnyt egyértelműen a kettős diploma jelentette, amely növelte az elhelyezkedési esélyeket, bár az utólagos felmérések azt bizonyították, hogy a végzett hallgatók többsége – érthetően - nem a tanári pályát választotta, hanem a jobb anyagi lehetőségekkel kecsegtető közgazdász pályát. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a tanári diploma megléte is előnyt jelentett a közgazdász pályára készülők számára, és a későbbiekben is jól tudták hasznosítani a tanárszakon megszerzett pedagógiai – pszichológiai tapasztalataikat.

A régi típusú, osztatlan tanárképzés fő *hátránya* az volt, hogy a rendelkezésre álló idő csak a szakmai „alapozásra” volt elegendő, így nem nyújthatott olyan színvonalú képzést, amely egy középiskolai tanár számára elvárható lett volna.

A BGF Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Karon öt éve folyik a Bologna-i rendszer keretében az MA szintű tanárképzés, levelező formában, Turizmus – Vendéglátás, valamint Kereskedelem és Marketing szakon. Megfigyeléseink szerint eleinte leginkább azok jelentkeztek, akik már rendelkeztek főiskolai szintű tanári képesítéssel, illetve többnyire nálunk szerezték a diplomájukat, így számukra egy három féléves képzést tettünk lehetővé. Mára a számuk erőteljesen lecsökkent, kb. hat-hét hallgatóról van szó.

Ugyanakkor folyamatosan növekszik azok száma, akiknek nincs tanári képesítésük, akik számára így 4 féléves képzést írtunk elő, illetve néhány, egyetemi diplomával rendelkező hallgató is jelentkezett. Számukra 2 féléves képzésre adtunk lehetőséget, ez esetben természetesen nagyon sok egyéni pótlásra volt szükség, vagy felajánlottuk azt a megoldást is, hogy hetente járjanak a képzésre, azaz az első évesek óráit és a másodévesek óráit is látogassák, annak ellenére, hogy az egymásra épülés elve így némileg kért szenved. Körülményeiket és lehetőségeiket felmérve azt is választhatták, hogy a teljes, négy féléves képzési formában vesznek részt.

Jelentkeztek régi típusú szakoktató végzettségű hallgatóink is, - akiknek szintén egyénileg, konzulens segítségével, esetleg a távoktatásba bekapcsolódva - nagyon sok kreditet kellett pótolni, hiszen sokan még például politikai gazdaságtant tanultak a mikro- makroökonómia helyett, vagy még nem a kreditrendszerben tanultak.

Az a tény, hogy volt hallgatóink az alapidiplomájukat még nem a bolognai rendszerben szerezték, egy másik szervezési feladatot is rótt ránk: akik turizmus szakon szerezték az alapidiplomájukat, azok számára vendéglátásból kellett legalább az alapszaknak megfelelő kreditpótlást előírni, akiknek vendéglátó alapidiplomájuk volt, azoknak fordítva, turizmusból, illetve a kereskedelem szakon végzetteknek marketingből.

Mindez persze – munka mellett – rendkívüli leterheltséget jelent, amelyet még csak növelnek egyéb követelményeink – hiszen Mester diplomát kapnak – vagyis, az önálló kutatómunka, az öntevékeny ismeretszerzés.

A portfólió mibenlétének értelmezése kezdetben sok nehézséget okozott, ma már ellenben bizonyos hagyományokra tekinthet vissza, és elmondhatjuk, hogy a beadott portfóliók nem formalizáltak, a hallgatók személyes konfliktusokat, személyes, egyedi megoldásokat írnak le, természetesen megjelenik bennük a szubjektív elem is, a naplószerűség, de úgy gondoljuk, hogy ez adja a portfólió lényegét, hiszen voltaképpen egy önreflexió, önelemzés, és a szakdolgozat írásakor pedig lehetőség nyílik az objektív, tudományos szemléletmód működtetésére.

Mivel a kormányrendelet nem fogalmaz egyértelműen, a szakdolgozatok témaválasztásának kérdésében meghagytuk a hallgatók számára a lehetőséget, hogy ők döntsék el, szakmából vagy pedagógiából írják-e a diplomamunkájukat. Ezenkívül fontos előírás a konzulensek kontrollja (minimum három alkalommal a személyes megbeszélés), mivel sokan a saját iskolájukat mutatták be, ami önmagában még nem is lett volna baj, de ezen nem jutottak túl, azaz nem értékelték azt. Felhívtuk hallgatóink figyelmét arra is, hogy a diplomamunkának országos összehasonlítást is kell tartalmaznia, sőt, a nemzetközi kitekintést is, folyamatok, tendenciák bemutatásával, illetve, hogy saját kutatási anyag nélkül nem elfogadható egy Mester-szintű diplomamunka. Észrevételeink szerint hallgatóink – leleményesen – egymás osztályaiban, iskoláiban végzik el a felméréseket, kutatásokat, ami helyes is, hiszen az ország különböző területeiről érkeztek, és többnyire szakiskolákban, szakközépiskolákban dolgoznak, és bőséges egyéni tapasztalatokkal rendelkeznek.

(E helyen jegyzem meg, hogy a jövőben – úgy gondolom – a képzésben meg kellene jelentetni néhány, elsősorban a szakiskolában előforduló problémával foglalkozó tárgyat, amely csaknem gyógypedagógiai jellegű, azaz az SNI-s, hátrányos helyzetű

diákok helyzetével és képzésük lehetőségeivel foglalkozik, illetve a roma tanulók speciális sajátosságaival.)

További gondot okozott a gyakori plagizálás, annak ellenére, hogy a honlapon elérhető és az a szabályzat (Harvard-módszer), amelyben világos és egyértelmű leírását olvashatjuk annak, hogy mi minősül plágiumnak, és mit, hogyan kell idézni. A záróvizsga összetevői: a védés, a komplex szakmai és pedagógiai pszichológiai vizsga, illetve a portfólióval kapcsolatos kérdések tisztázása.

Nem kis gondot okoz a tanítási gyakorlatok megszervezése sem, hiszen a levelezős munkarendben egy teljes félévet ír elő a rendelet, amelyet egyrészt a gyakorló iskolákban, másrészt a Főiskolai FOSZK képzésben teljesíthetnek. Mivel a levelezős hallgatók munkaviszonyban vannak, egy teljes félévre természetesen nem vonhatók ki munkahelyükről, ezért – más szakmai tanárképzést folytató intézményekkel összhangban – a hallgatók tanítási gyakorlatát úgy szabályoztuk, hogy a féléves gyakorlat megoldható úgy, hogy így összesen 1 hónapot töltenek az iskolai gyakorlaton (2 hetet a gyakorló iskolákban illetve a FOSZK képzésben, 2 hetet a saját iskolájukban), összesen 16 szakórát és az osztályfőnöki órát tartva.

Az új Mester- szintű diploma legnagyobb előnye - hallgatóink szempontjából - azon túl, hogy egyetemi végzettséget ad, az európai konvertibilitás, az átjárhatóság. Azonban a levelező képzési forma, illetve ebből adódóan a képzési idő rövidege tehát (azaz csupán 7 alkalom félévenként) nagyon megnehezíti az igazi kutatómunkát, amelyre – véleményünk szerint – az új típusú, osztatlan tanárképzés lenne leginkább alkalmas. Ahogy – tudomásunk szerint – szinte sehol az országban, nálunk sem volt eddig jelentkező az osztatlan tanárképzésre, melynek oka lehet a viszonylag későn kiadott kormányrendelet is. Az osztatlan tanárképzés 10 félév alatt lehetőséget adhatna a magas-szintű, elmélyült kutatómunkára, amely a levelező képzésben nem megoldható, ugyanakkor nagy hátránya - nyilván a kormányzati szándéknak megfelelően – hogy nem ad kettős diplomát, azaz a hallgatók kizárólag tanárként helyezkedhetnek el. Ennek ellenére reménykedünk abban, hogy - jelentős marketing tevékenységünknek köszönhetően – a diákok egy része meg látja az államilag támogatott helyek vonzerejét.

Meg kell említenem még három, alapvető, nagyobb volumenű változást amely meghatározó a Főiskola, a KVI Kar illetve az Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet életében és működésében:

1. Az utóbbi két évben, azaz, 2012/2013-ban és a 2013/2014-es tanévben sajnos nem tudtuk indítani az üzleti szakoktató képzésünket, annak ellenére, hogy igény, jelentkező lenne rá, hiszen szinte nap mint nap kapunk ilyen tartalmú leveleket, de a képzés bekerült abba a 16-os listába, amely nem kapott államilag támogatott ösztöndíjas helyeket, majd ezt 440 ponthoz kötötték.
2. A 2012/2013-as tanévben elindítottuk az Andragógia szakunkat, egy hagyományos (művelődésszervező) illetve egy teljesen új, az országban unikálisnak mondható szakiránnyal, a turisztikai andragógiával.
3. 2013-ban elnyertük – az egri Eszterházy Károly Főiskolával együtt – az Alkalmazott Tudományok Főiskolája címet és támogatást, amelynek indikátorai között a tanszéki profilnak megfelelő „Képzések pedagógiai-módszertani fejlesztése” is szerepel. Eddig is sok meghívást kaptunk a többi Karról a modern didaktikai alapelvek megismerése céljából.

Összességében úgy gondolom, hogy érdekes és érdemes a mintegy 40 éves tapasztalatokat megosztani más felsőoktatási intézmények képviselőivel, illetve hasznos információkhoz jutni a felmerülő kérdések mind hatékonyabb megoldásában.